

Gródek, 12 września 2021 roku

WW-11/2021

Szanowny Pan
dr Zdzisław Bujanowski
Dyrektor Centrum Edukacji Artystycznej
ul. Mikołaja Kopernika 36/40
00-924 Warszawa

Szanowny Panie Dyrektorze,

w związku z otrzymaniem przez nasze Stowarzyszenie informacji o możliwych nieprawidłowościach związanych z działalnością szkół plastycznych w zakresie związanym z postępowaniem z pracami wytworzonymi przez uczniów, zwracamy się do Pana Dyrektora z niniejszym pismem.

Chcemy naświetlić wyżej wspomniany problem, bo w naszym odczuciu jego występowanie nie jest jednostkowe, a ma charakter raczej powszechny i zwrócić na niego uwagę, tak by stał się on przedmiotem kontroli prowadzonych przez Centrum Edukacji Artystycznej w ramach sprawowanego przez nie nadzoru pedagogicznego.

I. Opis problemu

Szkoły plastyczne traktują prace stworzone przez swoich uczniów jako swoją własność, a jako podstawę nabycia własności tych prac wskazują przepisy swojego własnego statutu. Szkoły w statutach szkół przyznają sobie ponadto prawo do swobodnego i nieograniczonego dysponowania pracami uczniów, w tym do ich sprzedaży. Statuty szkół stanowią też, że szkoła nabywa nieodpłatnie autorskie prawa majątkowe do prac uczniów.

Takie postanowienia statutów są sprzeczne z prawem, a działania szkół, które samowolnie decydują o „nabyciu” prawa własności do prac uczniów oraz autorskich praw majątkowych do tychże, są bezprawne.

Poniżej przedstawiamy, celem przykładu, postanowienia statutów kilku szkół plastycznych, regulujących omawianą problematykę.

Statut Liceum Sztuk Plastycznych im. Stanisława Kopystyńskiego w Zespole Szkół Plastycznych we Wrocławiu¹

„§ 77. Prace uczniów wykonane pod kierunkiem nauczyciela przedmiotu artystycznego podczas trwania nauki w Szkole, a także autorskie prawa majątkowe do egzemplarzy prac uczniów, stanowiące utwór w rozumieniu prawa autorskiego, przechodzą nieodpłatnie na własność Zespołu Szkół w następujących polach eksploatacji: utrwalanie,

¹ Dostęp: http://www.zsp.wroclaw.pl/dokumenty/statut_lp.pdf.

zwielokrotnianie, wprowadzanie do obrotu, wystawianie, wprowadzanie do pamięci komputera, publikowanie w internecie.

(...)

2. Środki finansowe uzyskane ze sprzedaży egzemplarzy prac uczniów mogą być przeznaczone wyłącznie na działalność statutową Szkoły.

(...)

5. Szczegóły sprzedaży prac uczniów określa „Regulamin dysponowania pracami uczniów”.

Statut Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych im. Piotra Potworowskiego w Poznaniu²

„Art. 45. 1. Wszystkie prace wykonane przez uczniów w procesie dydaktycznym (prace szkolne, plenerowe i dyplomowe) są własnością szkoły i przechowywane są w archiwum.

2. Prace archiwalne mogą być wystawiane na aukcjach i sprzedawane, a uzyskane w ten sposób środki służą wspieraniu działalności statutowej PLSP.

(...)”.

Statut Zespołu Szkół Plastycznych im. Antoniego Kenara w Zakopanem³

„§ 130. 1. Autorskie prawa majątkowe do egzemplarzy prac uczniów stanowiących utwór w rozumieniu prawa autorskiego i wykonanych pod kierunkiem nauczyciela przedmiotu artystycznego podczas trwania nauki w Zespole Szkół Plastycznych im. Antoniego Kenara w Zakopanem przechodzą nieodpłatnie na Szkołę na następujących polach eksploatacji:

1) utrwalanie;

2) publikowanie w katalogach, czasopismach, w formie książkowej oraz w internecie – na stronie internetowej Szkoły, w serwisach społecznościowych, takich jak Facebook, YouTube, Instagram i innych;

3) zwielokrotnianie;

4) wprowadzanie do obrotu;

5) wystawianie;

6) wprowadzanie na nośniki elektroniczne.

(...)

5. Szczegółowe warunki i tryb sprzedaży prac uczniów określa regulamin, który stanowi Załącznik nr 18 do niniejszego Statutu”.

² Dostęp: <http://www.lp.poznan.pl/images/stories/dokumenty/Statut%20PLSP%20wrzesien%202019.pdf>.

³ Dostęp: https://media.zsp-kenar.pl/data/kenar/t2txt_photos/112831260220_statut-2020.pdf.

II. Stan prawny

Własność prac

Właścicielem prac plastycznych jest osoba, która je stworzyła (nabycie pierwotne przez przetworzenie). Co do powyższego nie ma wątpliwości, jeśli uczeń pracę stworzył z materiałów, które stanowiły jego własność. Natomiast jeśli uczeń pracę stworzył, korzystając z materiałów dostarczonych przez szkołę, które nie stanowiły jego własności, może zrodzić się pytanie, czy na pewno to on nabywa własność wytworzonej pracy. W takich przypadkach zastosowanie znajdzie art. 192 Kodeksu cywilnego. Zgodnie z tym przepisem ten, kto wytworzył nową rzecz ruchomą z cudzych materiałów, staje się jej właścicielem, jeżeli wartość nakładu pracy jest większa od wartości materiałów oraz wytwórca nie działał w złej wierze (a gdy niespełnione zostaną te przesłanki, własność rzeczy nabywa właściciel materiałów).

Wskazać należy, że w szkolnej rzeczywistości zasadą będzie, że wartość nakładu pracy jest większa od wartości materiałów oraz że uczniowie działają w dobrej wierze co do swego prawa do przekształcenia udostępnionych przez szkołę materiałów (taki jest wszak cel udostępnienia tych materiałów przez szkołę), zatem co do zasady własność prac plastycznych stworzonych z materiałów nie w całości będących własnością ucznia, nabywać będą uczniowie – twórcy tych prac.

Szkoła mogłaby nabyć własność prac plastycznych tworzonych przez uczniów w drodze umowy sprzedaży. **Nie może jednak dochodzić do nabycia prawa własności prac plastycznych przez szkołę na mocy postanowienia statutu szkoły** lub innego dokumentu wewnątrzszkolnego (np. regulaminu). Statut szkoły nie może kreować stosunków praworzeczowych między szkołą a jej uczniami, w szczególności nie może stanowić, że uczniowie tracą na rzecz szkoły własność prac plastycznych, które stworzyli w ramach zajęć prowadzonych w szkole. Odmienny wniosek sprzeczny byłby z przepisami Kodeksu cywilnego dotyczącymi ochrony prawa własności i art. 64 ust. 2 Konstytucji RP.

Dysponowanie pracami

Mając na uwadze powyższe uwagi na temat własności prac tworzonych uczniów, należy podnieść, że szkoła nie ma prawa dysponować pracami uczniów, a w szczególności rozporządzać nimi. Takie uprawnienia przysługują właścicielowi rzeczy (por. art. 140 k.c.).

Szkoła nie może uzurpować sobie prawa sprzedaży prac plastycznych stanowiących własność uczniów na mocy postanowień statutu lub innych dokumentów wewnątrzszkolnych. Takie przepisy są rażąco sprzeczne z prawem powszechnie obowiązującym i nie wywołują skutków prawnych.

Autorskie prawa majątkowe

Prace plastyczne uczniów mogą stanowić utwory w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (dalej: u.p.a.) i tym samym podlegać ochronie prawnoautorskiej.

Zgodnie z art. 41 u.p.a. autorskie prawa majątkowe mogą przejść na inne osoby w drodze dziedziczenia lub na podstawie umowy – o ile u.p.a. nie stanowi inaczej. W związku z tym, że w u.p.a. brak przepisów mówiących o nabyciu przez szkołę plastyczną autorskich praw majątkowych do prac plastycznych stworzonych przez uczniów, szkoła może nabyć autorskie prawa majątkowych do prac plastycznych stworzonych przez uczniów tylko zgodnie z regulacją art. 41 u.p.a. (tj. w drodze umowy lub dziedziczenia).

Nie jest zatem możliwe nabycie przez szkołę autorskich praw majątkowych do prac plastycznych stworzonych przez uczniów na podstawie przepisów statutu szkoły lub innych dokumentów wewnętrznych. Takie przepisy statutu lub dokumentów wewnętrznych nie będą wywoływały określonych w nich skutków prawnych.

Abstrahując od powyższego, podnieść należy, że statuty szkół stanowią o nabyciu autorskich praw majątkowych do wszystkich prac uczniów, które powstaną w przyszłości – a zgodnie z art. 41 ust. 3 nie jest skuteczne nabycie autorskich praw majątkowych do wszystkich utworów lub wszystkich utworów określonego rodzaju tego samego twórcy mających powstać w przyszłości (nawet jeśli szkoła zawierałaby więc z uczniami stosowne umowy dotyczące nabycia autorskich praw majątkowych, to nie mogłaby skutecznie nabyć tych praw do wszystkich utworów ucznia, które powstaną w przyszłości).

Nade wszystko jednak zaznaczyć trzeba kwestię fundamentalną, a sprowadzającą się do faktu, że tematyka praw autorskich nie może być regulowana przez statuty szkół w żaden sposób przede wszystkim z tego względu, że statut szkoły ma służyć organizacji działalności szkoły. W konsekwencji nie może on zatem regulować kwestii, które wykraczają poza zagadnienia związane z funkcjonowaniem szkoły jako instytucji, a do takich z pewnością nie należą kwestie praw rzeczowych i autorskich do indywidualnych prac uczniów.

III. Ocena

Przepisy statutów szkół lub innych dokumentów wewnętrznych, o konstrukcji, jak ta wspomniana w tym piśmie, są sprzeczne z przepisami Kodeksu cywilnego i Konstytucji dotyczącymi własności oraz przepisami u.p.a. związanymi z prawami autorskimi do utworów i powinny zostać natychmiast uchylone.

Stosowanie przez szkoły takich niezgodnych z prawem powszechnie obowiązującym przepisów statutu lub dokumentów wewnętrznych jest naruszeniem praw właścicielskich i majątkowych praw autorskich uczniów-twórców prac.

IV. Konkluzja

Wobec powyższego wnosimy:

1. doprowadzenie do uchylenia sprzecznych z prawem przepisów statutów szkół, które cytujemy w niniejszym piśmie, tj. przepisów Statutu Liceum Sztuk Plastycznych im. Stanisława Kopystyńskiego w Zespole Szkół Plastycznych we Wrocławiu, Statutu Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych im. Piotra Potworowskiego w Poznaniu oraz Statutu Zespołu Szkół Plastycznych im. Antoniego Kenara w Zakopanem;
2. uwzględnienie tematyki poruszonej w niniejszym piśmie w planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2021/2022;
3. poinformowanie dyrektorów szkół plastycznych o regulacjach prawnych dotyczących prawa własności prac plastycznych tworzonych przez uczniów oraz autorskich praw majątkowych do tych prac;
4. doprowadzenie do przestrzegania przez szkoły i placówki pozostające pod nadzorem CEA przepisów dotyczących prawa własności prac plastycznych tworzonych przez uczniów oraz autorskich praw majątkowych do tych prac;
5. przeprowadzenie wśród uczniów i rodziców szkół i placówek pozostających pod nadzorem CEA kampanii informacyjnej dotyczącej prawa własności prac plastycznych tworzonych przez uczniów oraz autorskich praw majątkowych do tych prac.

ŁUKASZ KORZENIOWSKI

Prezes Zarządu